

Preek over het 9^e gebod – zondag 43

- Schildwolde, 27 april 2014
- Kees van Dusseldorp
- Doop

Liturgie:

Votum en groet

Ps.84:1,2

Doopformulier 2

Solo: 'Ik zal er zijn'

Gebed

Doopbediening

Gz.124:4,5

Gebed

Lezen HC zondag 43

Lezen: Deut.19:15-21

Kol.3:5-17

Ps.52:1,2,6

Preek

Gz.179a (beurtzang)

Gebed afgesloten met Ps.141:2,3

Collecte

Gz.109

Zegen

Het 9^e gebod: Niet bedriegen, maar bemoedigen. God wijst ons op:

- de kwetsbaarheid van de ander
- de eerlijkheid van jezelf
- de waarheid van Christus

Gemeente van Christus,

Heb je wel goed meegelezen? Met zondag 43? Het ging wat snel misschien. Of misschien heb je alleen geluisterd. En de woorden zijn je andere oor weer uitgewaaid. Mag ik nog even? Niemands woorden verdraaien. Geen kwaadspreker. Een ander niet onverhoord veroordelen. Niet liegen of bedriegen. Dat is duivelswerk en roept Gods toorn op.

Misschien verdraai je nooit iemands woorden. Maar gebruik je soms alleen dat deel van de waarheid wat jou goed uitkomt. Misschien voel je je geen kwaadspreker. Maar ja, soms moet je toch echt even je irritatie over iemand kwijt. Misschien veroordeel je haar niet. Maar nu je dat verhaal over haar gehoord hebt, kijk je wel anders tegen haar aan. Op liegen en bedriegen zal niemand je betrappen. Maar bij het spel van de handel hoort natuurlijk dat je de vraagprijs wat aan de hoge kant legt, zodat er wat onderhandelingsruimte blijft.

Houdt eens één dag tegen het licht van dit negende gebod. Je vind genoeg om je elke dag voor de Heer te verootmoedigen. Elke preek over Gods wet loopt uit op verootmoediging. Belijdenis van onze tekorten in onze woorden over elkaar en met elkaar. Want er gaat zoveel mis. Het berokkent schade. Niemand gaat vrijuit. Nergens blijkt zo duidelijk als in ons spreken over elkaar, of je al veranderd bent of nog veranderen moet. De Heilige Geest vernieuwt ons leven. Dat is ook een opdracht. Een vernieuwing niet alleen van je hart, maar ook van je mond. Verootmoediging is de eerste reactie, maar niet de laatste. Want je kunt in je woorden de woorden van Christus spreken. Over elkaar en met elkaar.

De catchismus is 451 jaar oud. Maar hij lijkt voor vandaag geschreven. Over ons spreken over elkaar en met elkaar. De meesten van ons kunnen praten. En sommige mensen kunnen ook luisteren. Mensen hebben mensen nodig. Om te communiceren. Wat zijn woorden belangrijk! Prachtige mogelijkheden. Je maakt afspraken. Je geeft elkaar advies. Je opent bij elkaar je hart. Je benoemt je zorgen. Je bemoedigt elkaar. Je toont je gevoelens. Je stelt vragen en geeft antwoorden. Je geeft opdrachten of bezingt je blijdschap. Mensen hebben woorden nodig. De een wat meer dan de ander. Sommigen teveel, anderen te weinig. Maar ieder zoekt met woorden contact met een ander.

Mensen kunnen elkaar vermoorden met hun woorden. 'In de mond van een mens is leven en dood' staat in een van de Spreuken. En de positieve keerzijde van deze medaille wordt in de catechismus ook genoemd. De waarheid liefhebben, eerlijk zijn in mijn spreken, en de kwetsbare eer van de ander dienen. Ook het leven van een ander ligt in onze mond. Als jij positief praat over een leraar, kan een ander hem ook zo zien. Als jij de goede snaar weet te raken bij je vriendin, ligt het leven voor haar weer open. Met het negende gebod plaatst God zijn vlag op de terreinen van taal en communicatie. Bij de 'valse getuigenis' staat het stopbord. Het positieve gebruik van woorden wil ik vanmiddag graag uitwerken met als kernwoord **bemoedigen**. Bemoedig elkaar. Dat is de samenvatting van het negende gebod. Bemoedig elkaar. Bouw elkaar op in Christus.

Niet bedriegen, maar bemoedigen. Wat heb je daarvoor nodig? God wijst ons op:

- 1. de kwetsbaarheid van de ander**
- 2. de eerlijkheid van jezelf**
- 3. de waarheid van Christus**

1. Niet bedriegen, maar bemoedigen. De kwetsbaarheid van je naaste.

Bemoedig elkaar. Dat is de positieve opdracht en uitdaging die God ons geeft. Een opdracht die een beroep doet op je creativiteit. Hoe kan ik een ander bemoedigen? Door een compliment te maken? Door een kaartje te sturen? Door even op bezoek te gaan? Door echt te luisteren naar het verhaal van de ander? Het mooie van zo'n positieve formulering is, dat het je in beweging brengt. Een stopbord zet een mens stil. Maar God heeft de geboden niet alleen gegeven als grensbewaking. Maar ook om duidelijk te maken dat Hij het hele terrein van de communicatie tot zijn terrein rekent. En dat het volgen van Christus ook in de woorden tot en over elkaar tot uiting komt.

Bemoedig elkaar. Dat hebben we heel erg nodig. Hoe nodig dat is, blijkt uit de lettelijke betekenis van het gebod. 'Leg over een ander geen vals getuigenis af'. In Deut. worden de tien woorden uitgewerkt. Over dit negende gebod gaat het in de hoofdstukken 15-19. Welkom in de wereld van de rechtsspraak van het oude Israel!

Tegenwoordig beschikken we over rechercheurs, forensisch onderzoek, videobeelden en leugendetectors. Om de waarheid te achterhalen. In Israel werd rechtgesproken in de poort van de stad. Men maakte gebruik van getuigen. Waren er twee getuigen die hetzelfde zeiden, dan werd het onderzocht door de oudsten. En als zij geen reden zagen om aan het getuigenis te twifelen, stond de zaak vast. En kon iemand de doodstraf krijgen. Woorden van een getuige hadden de macht over leven en dood. Een valse getuige is daarom levensgevaarlijk bij een rechter. Met twee valse getuigen hang je.

Daarom gaf God er een extra bepaling bij: Als je ontmaskerd wordt als valse getuige, krijg jij de straf die je de ander hebt toegedacht. Een oog om een oog, een leven om een leven. Geen wrede vergelding dus, maar een serieuze oproep: weet wat je zegt over een ander. Naar jouw getuigenis word je geoordeeld. Zo beschermt God het recht. Beschermt God zijn kinderen tegen leugens. Mensen zijn kwetsbaar voor woorden van een ander. Vandaar het verbod op een vals getuigenis. Inclusief de straf als je daarop betrapt werd.

Het 9^e gebod gaat niet alleen over de rechtsspraak. Het is geen grote stap om Israels poort uit te stappen en onze wereld binnen te stappen. Woorden kunnen het leven aantasten, maar kunnen ook ruimte geven. Dat is vandaag niet anders dan vroeger. Mensen zijn afhankelijk van mensen. Eer en goede naam zijn kwetsbaar. Zomaar staat je reputatie op het spel. Zomaar raak je gekwetst en beschadigd door woorden van een ander.

Je bent als mens kwetsbaar. Juist door de manier waarop een ander over je spreekt. Verdedig je maar eens tegen ongrijpbare roddel of laster. Roei maar eens op tegen negatieve vooroordelen. Zeg maar eens iets als je je belachelijk gemaakt voelt. Win vertrouwen maar eens terug, als een ander wantrouwen heeft gezaaid. Er blijft altijd iets van hangen, zelfs als het helemaal anders blijkt te liggen. Voor je het weet, regeert de leugen je leven.

God heeft mensen de taal gegeven om met elkaar te communiceren. De duivel heeft die prachtige mogelijkheid een verschrikkelijke draai gegeven. Hij wordt niet voor niets de vader van de leugen genoemd. De leugen heeft ruimte gekregen. Daarmee krijgen woorden macht ten kwade. Het gaat aan niemand voorbij. De bijbel schetst onze wereld, vol vleierij, schijnwerkelijkheid, toneelspel, manipulatie en grootspraak. In veel psalmen wordt geklaagd over leugens van mensen. Het tekent onze wereld. En wat je in het groot

ziet, merk je ook in het klein: in de contacten die mensen hebben. Woorden zijn niet onschuldig. We zijn er kwetsbaar in. Met woorden kun je iemand breken en iemand maken.

Daarom is het zo nodig om elkaar te bemoedigen. Met woorden kun je een ander ook opbouwen. Met de houding van Jezus Christus. Paulus zet in Kol.3 deze twee dingen tegenover elkaar: "Bedrieg elkaar niet, maar kleeu u in de liefde." Het is de liefde voor de ander, die je de goede woorden doet vinden. Het is de liefde voor de ander, die de leugen overwint. Het tegenovergestelde van de valse getuige is niet degene die de waarheid spreekt, maar degene die zijn naaste liefheeft met christelijke liefde. Degene die erop uit is de ander te bemoedigen. Dan spreek je de waarheid die bevrijdt.

Bemoedigen. Elkaar opbouwen. Liefdevol spreken. De Geest wijst je op je naaste. Besef haar kwetsbaarheid. Zij is afhankelijk van jouw woorden. Zoals jij afhankelijk bent van zijn woorden. Bemoedigen. Dat betekent niet alles goedpraten. Een zoutloos spreken, wat de kern niet raakt. Maar het begint wel bij de vraag: hoe kijk je hem? Hoe benader je haar? Heb je oog voor zijn kwetsbaarheid. Ook van jouw woorden? Zie je in haar iets van de Heer Jezus? Dat zul je altijd met respect en waardering over haar blijven spreken, wat ze ook gedaan heeft. Dan zal hij geen nummer worden, of een geval, of een zaak, maar altijd een persoon, die er mag zijn. Het betekent dat je soms zwijgt, omdat je niet tot oordelen geroepen bent. Of dat je je omdraait als een ander giftige dingen zegt of loopt te mopperen. Het betekent een andere keer misschien, dat je iemand aanspreekt omdat je het goede zoekt. Het betekent dat je de mening van een ander zorgvuldig weergeeft, ook al ben je het er volsterkt mee oneens. In noodsituaties kan het zelfs betekenen, dat je liegen moet, om het leven van een ander te redden. Je bent uit op de woorden die voor hem of haar het leven openleggen. Die de ander bij Christus brengen. Want in Hem wordt onze kwetsbaarheid opgenomen.

2. Niet bedriegen, maar bemoedigen. De eerlijkheid van jezelf.

'Heb je die trainer gezien? Hij trekt altijd zijn lievelingetjes voor. En moet je horen hoe hij de andere jongens afbeukt. Wat een bok van een vent.' 'He joh, stop eens met dat schelden. Zo praat je toch niet over een ander?' 'Ach wat. Zo voel ik dat, dan kan ik toch moeilijk zeggen dat het mijn grootste vriend is? Ik ga niet zitten huichelen. Ik zeg precies hoe ik ertegen aankijk. Dat is eerlijk toch?' 'Maar ga je het ook tegen hemzelf zeggen?'

De een is gemakkelijker te peilen dan een ander. De een windt zich sneller op dan een ander. Maar openhartigheid wordt op prijs gesteld. Vertel wat je vind, ook wat je dwars zit. We hebben een hekel aan mooie woorden, die niet gemeend zijn. We hebben liever te maken met iemand wiens woorden uit het hart komen. Dat is toch ook het negende gebod? Dat je niet tegen Pietje A zegt en tegen Jantje B? Dat je eerlijk bent en mensen niet iets voorhoudt waar je zelf niet achter staat? Voor bemoedigen is toch eerlijkheid nodig?

Inderdaad. Ook dat is het negende gebod. God verbiedt alle liegen en bedriegen, zegt de Catechismus. En God vraagt dat ik in alle situaties oprecht ben. Het kenmerk van liegen is, dat je binnenkant en buitenkant niet kloppen. Wat je van binnen denkt, klopt niet met wat je laat horen en laat zien. Je ware aard en je echte bedoelingen verstop je achter een masker en je bent niet meer jezelf. Dat blokkeert een eerlijke omgang met een ander. Het blokkeert een echt gesprek. Je kunt er zelf ziek van worden. En een ander wordt er ziek

van. Ach, wie herkent dat niet? Je doet je anders voor dan je bent. Het is een tekort ten opzichte van wat de Heer vraagt in het negende gebod. Hij vraagt oprechtheid en eerlijkheid. Zodat je mond zegt wat er in je hart leeft.

Eerlijkheid maakt je betrouwbaar. Dat betekent dat je persoonlijk instaat voor je woorden. Dat je vertelt wat er echt gebeurd is. Dat je geen smoesjes bedenkt of belangrijke dingen achterhoudt. Dat de verhalen van je daden, je woorden en je gevoelens met elkaar sporen. Dat vraagt om zorgvuldigheid in de keuze van je woorden. Hoe verhouden zich die tot je daden? En tot je gevoelens? In onze tijd wordt zorgvuldig spreken niet als een deugd gezien. Wij wegen geen woorden meer, maar produceren er zoveel mogelijk. Ieder mag alles zeggen wat hij denkt en ieder doet dat ook. Vrijheid van meningsuiting lijkt in ons land het meest heilige grondrecht. Zelfs als je daarmee een ander kwetst. Wat komen er stromen van loze woorden op je af. Propaganda om je te beïnvloeden. Versluieringen om je te misleiden. Wat zit erachter? Wat zeg je tussen de regels door? Wat levert het op? Het levert velen een behoorlijke dosis wantrouwen op.

Spreken in eerlijkheid tegenover jezelf. En tegelijk spreken vanuit liefde voor de naaste. Daar zit soms spanning tussen. Die jongen die van zijn hart geen moordkuil maakt, en zich lekker heftig afreageert, die is misschien wel eerlijk naar zichzelf. Maar kun je zulk schelden nog spreken in liefde voor de ander noemen? Maar hoe moet hij dan reageren? Het is niet waar, dat alles altijd met goede bedoelingen gebeurt. Niet altijd hebben mensen de liefde en de ruimte om goed te blijven spreken van elkaar en het goede te blijven zoeken voor elkaar. Dan maakt bemoedigen een probleem als je je niet positief voelt over de ander. Snap je het probleem? Hoe eerlijk mag je zijn? Vooral als je je irriteert?

Vroeger zeiden christenen: het gebod drijft ons uit naar de Christus. Daarmee bedoelden ze, dat je elke keer bij Christus terechtkomt, als je nadenkt over Gods wet. Omdat je erachter komt, dat Gods geboden een volmaaktheid vragen, die jij niet bezit, maar de Heer Jezus wel. Omdat je beseft dat je tekortschiet in het leven naar Gods wil, en dus Zijn genade in Christus nodig hebt. Omdat je doorkrijgt dat je alleen verder komt in je leven, als je je laat leiden door de Heilige Geest, die je vernieuwt naar het beeld van Christus. Het gebod drijft ons uit naar de Christus. Hij leert je anders kijken naar een ander. Hij leert je ook anders kijken naar jezelf. Je onzuivere gevoelens te belijden en de trouw aan jezelf te heiligen. Je leert liefde.

Niet bedriegen, maar bemoedigen. Dat je voor de ander het goede zoekt en opbouwende woorden spreekt. Dat vraagt om een ongedeeld hart, om een eenheid in voelen, denken, zeggen en doen. Een eenheid die je bij Jezus aantreft. Wat Paulus ons voorhoudt zie je bij Hem in de praktijk: innig medeleven, goedheid, bescheidenheid, zachtmoedigheid, geduld, verdraagzaamheid en vergevingsgezindheid. Zo was Jezus. Zo maakt Hij jou door zijn Geest. Dat betekent een verandering van je hart. Eerlijk naar jezelf betekent dus niet: gooi er maar uit wat je denkt. Het betekent: Heer, verander mijn hart door Christus' Geest, zodat ik in echte liefde ga leven met mijn naasten. Zodat mijn mond gaat spreken van uw genade. Heer help mij. Ik merk dat ik negatief ga denken over een ander. Leer mij ontdekken waar het vandaan komt, zodat ik het positief kan inzetten. Breng mij zo tot nieuwe eerlijkheid.

3. Niet bedriegen, maar bemoedigen. De waarheid in Christus.

'Leg over een ander geen vals getuigenis af'. De positieve kant van dit gebod is: 'Bemoedig elkaar.' Een gebod dat betrekking heeft op ons omgaan met elkaar en ons omgaan met onszelf. Kies je woorden in trouw aan jezelf en in liefde voor je naaste. Maar er is nog meer nodig om werkelijk te kunnen bemoedigen. Daarvoor moet je de waarheid kennen en de waarheid spreken. De waarheid in Jezus Christus.

De vraag naar de waarheid is altijd aan het negende gebod verbonden. 'De hele waarheid en niets dan de waarheid.' Dat moeten mensen beloven die in een rechtszaak onderzocht worden. De waarheid zeggen lijkt simpel. Maar dat is het lang niet altijd. Vaak heeft ieder zijn eigen waarheid. Wanneer ben je geroepen en bevoegd om de waarheid te vragen of te vertellen? Wat is de 'hele waarheid'? Er zijn nogal wat gebeurtenissen waarvan de waarheid nooit boven tafel zal komen. En wanneer is de waarheid heilzaam?

'Leg over een ander geen vals getuigenis af. Bemoedig elkaar.' Achter dit gebod staat een spreker. Wie dit als gebod kan opleggen, die kent de waarheid en zal over de waarheid oordelen. Achter dit gebod staat God, die waarheid en leugen onderscheidt. In het verlengde van dit gebod staat de Heer Jezus, die de waarheid van God is en de strijd tegen de grote leugenaar heeft gewonnen. Het is de grote strijd in deze wereld, de strijd om waarheid en leugen. De duivel probeert leugen voor waarheid te verkopen en waarheid voor leugen. De gemeente leeft uit de Geest van de waarheid, ontmaskert de leugen en getuigt van de waarheid. We bemoedigen elkaar met de waarheid, met Jezus Christus. Elkaar bemoedigen is: samen naar de Heer Jezus toegaan. Ik met jou en jij met mij. Zo helpen we elkaar. Sprekend over het werk van de Heiland. Wijzend op de persoon van de Heer. Luisterend naar de woorden van de Meester. Biddend tot de Hogepriester.

In de gemeente kennen Gods waarheid, Jezus Christus. De waarheid maakt vrij. Vrij van angst, vrij van zonde, vrij van de leugen, vrij van het onrecht. Je hoeft domweg niet meer te liegen, want in Christus heb je de eeuwigheid. Je wordt geroepen tot liefde voor de waarheid. Kom op voor wat waar en rechtvaardig is en verzet je tegen leugen en onrecht. Protesteer tegen oneerlijkheid en liefdeloosheid. In de wereld, in de kerk, in je eigen hart of waar dan ook. Dat kan gevolgen hebben. Wie de waarheid zoekt, komt de macht van de leugen tegen. Niet iedereen verdraagt de waarheid. Maar uiteindelijk maakt alleen de waarheid vrij. Dat is het uitzicht. Die waarheid delen we met elkaar. Binnen de veiligheid en de openhartigheid die je van broeders en zusters mag verwachten. En blijf dat zoeken, hoe vaak je ook in elkaar teleurgesteld kunt raken. We hebben elkaar nodig. We zijn aan elkaar gegeven. 'Bemoedig elkaar', is de opdracht van de Heer. Ga samen naar Jezus toe. Let op de kwetsbaarheid van een ander. Door de ogen van Christus. Wordt eerlijk naar jezelf. In het licht van de Geest. Benoem de waarheid. Tot eer van de Vader. Bemoedig elkaar: breng elkaar bij Jezus Christus.

De Heer God heeft mens een tong gegeven. Woorden om met elkaar te communiceren: om liefde te delen en genade te bewijzen. Woorden om te antwoorden op zijn woord. Je hebt een mond om te getuigen van de waarheid, om te spreken van Jezus Christus, om te bidden in de Geest en te eren de Vader. Dat werkt heilzaam. Bemoedigen doet goed. Niet alleen de ander, maar ook jezelf. Christelijke woorden bevatten heil. Zo roept Paulus ons op: 'Doe alles wat u zegt of doet in de naam van de Heer Jezus, terwijl u God, de Vader, dankt door hem.' In Christus leert je hart de liefde voor ieder om je heen. In Christus leert je ziel de waarheid. In Christus vindt je mond de wijsheid in elke situatie. Bedrieg elkaar niet, maar bemoedig elkaar. Amen.